

Gelgaudiškio šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

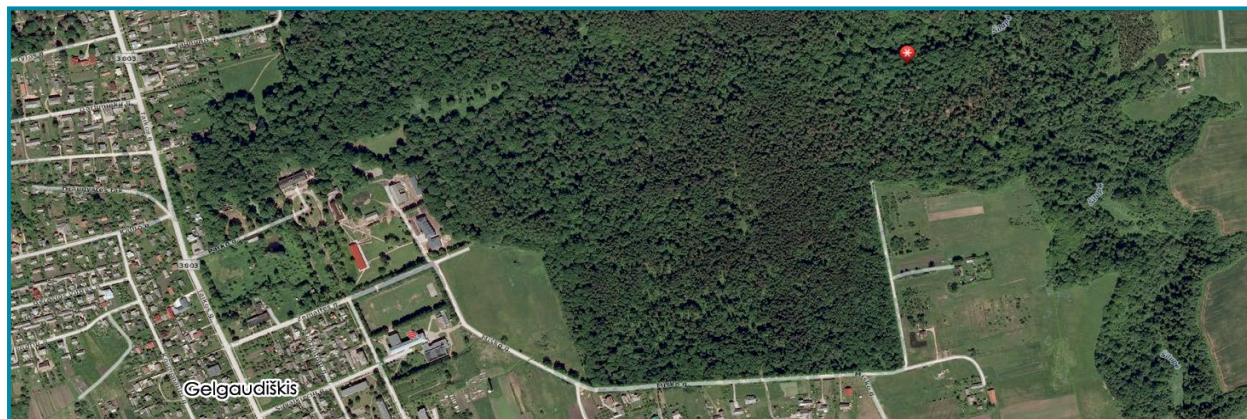
Gelgaudiškio miško parko šaltinis, Šaltinis

Koordinatės

LKS: 435963; 6105464

Adresas

Šakių r. sav., Gelgaudiškio mst. (seniūnija), miško parko rytinis pakraštys, kairiajame Šilupės paslėnyje priešais (vakariau) Pakalniškius ir Daugerdiškius. Patį Gelgaudiškio miestą rasite 15 km pavažiavę į šiaurę nuo Šakių arba tiek pat panemume nuo Jurbarko per Kidulius, Maštaičius. Šaltinis yra natūraliame šlaitų miške apie 1,35 km į rytus–pietryčius nuo Gelgaudiškio bažnyčios ir apie 1,5–1,6 km piečiau Nemuno vagos (kairysis krantas). Prie jo patogiausia eiti nuo dvaro parko prasidedančiu pažintiniu taku. Juo pasiekę senąją „girią“ Nemuno šlaituose ir pagal nuorodas suradę maždaug 3 m aukščio pūpsantį kauburį, pagal legendą „asesoriaus kapą“, nuo jo pasukę pakalnėn link Šilupės nesunkiai surasite versmės griovioje. Jos vietinių vadinamos tiesiog „šaltiniu“. Panemunių regioninis parkas

Aplinka

Ties Gelgaudiškiu prie Nemuno žemupio terasuoto (aIV, fIIb1) slėnio šliejasi šiauriniai Šakių limnoglacialinės lygumos (lgIIIb1) pakraščiai. Užnemunėje iš pietų link šiaurės tai plokščios ir banguotos lygumos (50–60 m NN) plotai, takoskyrose dažnai pašlapę ir užimti miškų (Žalgiris, Pankišké). Jų paviršiuje vyrauja molinės nuogulos, labai negiliai nukalkėjusios, todėl derlingos ir palankios intensyviai žemėnaudai. Dėl to vietovė tankiai apgyvendinta. Rečiau tarp limnoglacialinių darinių nedideliais lopais paviršiu išnyra pagrindinės morenos (gIIb1) priemolingos nuogulos. Kai kur paviršius apklotas plokščia smėlio danga, gulinčia ant molio ir priemolio. Palei patį įdubusį Nemuno senslėnį, išplatėjusiais eroziniais šlaitais ir nuo jų banguotos lygumos pusėn siaura juosta driekiasi labai vaizdingas, giliai slėniuotas (griovuotas), o vietomis ir labiau smėlėtas aukštesnis paslėnis. Per jį link Nemuno stačiais šlaitais leidžiasi gilios griovos su upokšniais, nuklotos deliuvio (dIV) nuobirynais, apaugusios miškais. Nuo pat Gelgaudiškio iki Branduoliškių išlikę buvę senieji „reliktiniai“ girių palikuonys, dabar Gelgaudiškio miškų parko ir Aukštojo Gelgaudiškio miškų lopai su vertingais,

brandžiais medynais. Jie auga priemolingesniam paslėnyje, slėpdami labai raižytą, griovuotą reljefą. Gelgaudiškį iš dviejų pusių, nuo Pakalniškių (rytuose) ir Skaistakalnio (vakaruose) giliais slėniukais atskiria į Nemuną nugarmantys kairieji mažieji jo intakai Šilupė (8,1 km) ir Lapymas (5,7 km), kurių visas žemupio tarpupis paviršiuje padengtas smėlio, nuotakesnis ir lengviau drenuojamas, o jo erozinės pašlaitės ties upeliais gali net šaltiniuoti. Gelgaudiškio šaltinis yra viršutinėje šlaito dalyje (apie 50 m NN), išsišakojusios griovos smaigalyje. Jis liejasi apie 250 m į vakarus nuo Šilupės vagos, kairiajame šlaite ties viršutine jo briauna. Ištakos vieta virš upelio vandens šlaitu pakilusi apie 25–30 metrų. Versmė atsiranda iš smėlėto stataus šlaito, šioje vietoje, ko gero, išplauto iki sąlyčio (?) su birias limnoglacialines (lgIIIb1) nuogulas asluojančiu vandenspariniu moliu, priemoliu. Vanduo šaltiniuotos griovos išplova nuteka į upelį ir dar už 1,8–2 km su jo tėkme pasiekia Nemuną, nugarmdamas šlaitais žemyn net 38 m (iki 12 m NN).

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltinėlis patraukliai kaptuotas, prižiūrimas, semiamas ir skanaujamas jo vanduo. Virš jo aukštesniame

krantelyje pastatyta daili informacinė nuoroda. Griovos smaigalyje kiek išplatėjusiame giliu duburėliu (nedidelis sufozinis cirkas), prie stačiojo jo šlaitelio sumūryta graži lauko akmenų sienelė, kurioje įstatytas metalinis vamzdelis silpna srovele nutekanti vandeniui. Dugnas prie sėmimo vietos išklotas storomis lentomis. Nuo atvedusio takelio viršaus į šaltinio duburėlį nuleisti patogūs mediniai laiptai su medžio kamienų ir iš groblėtų šakų susiraizgiusiais turėklais. Vanduo latakų tarp lentų per vamzdį nuteka PR kryptimi į žemyn vingiuojančią stačią griovą. Net karštą vidurdienį malonu pailsėti prie šaltinio gaiviam miško pavėsyje, neretam lankytojui keliaujant čia šalia apie 2,5 km ilgio pažintiniu taku.

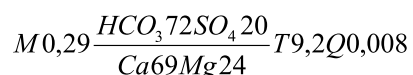
Vandens fizikinės savybės

Vanduo skaidrus, bekvapis, nėra geležies nuosėdų. Nepastebėta dujų išsiskyrimo reiškinių. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-06-05) vanduo buvo 9,2 °C temperatūros, neutralus (pH = 7,11). Savitasis elektros laidis (SEL = 316 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = +137 mV), nemažai deguonies (O₂ = 9,21 mg/l).

Vandens cheminės savybės

Šaltinio vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų (bendroji mineralizacija 286 mg/l. Jis santykinai kietas, pasižymi karbonatiniu, virinant lengvai pašalinamu kietumu (bendrasis kietumas 3,35 mg-ekv/l). Vandenyje neaptikta nitritų ir amonio, nitratų koncentracija būdinga foninei reikšmei (1,35 mg/l). Vandenyje ištirpusios geležies nenustatyta, tačiau jame padidėjęs organinės medžiagos kiekis (permanganato skaičius 6,13 mg/l).

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	286		
Sausoji liekana 180 °C	200		
Bendrasis kietumas		3,35	
Karbonatinis kietumas		2,81	
Nekarbonatinis kietumas		0,54	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	9,18	0,26	6,70
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	37,68	0,79	20,36
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	171,04	2,81	72,42
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	1,35	0,02	0,52
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	4,68	0,20	5,56
Kalis, K ⁺	1,89	0,05	1,39
Kalcis, Ca ²⁺	50,20	2,50	69,44
Magnis, Mg ²⁺	10,32	0,85	23,61
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,03	0,00	0,00
Kitos analizės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,19		
Permanganato skaičius, mg O/l	6,13		
Bendroji geležis, Fe mg/l	< 0,025		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	324		

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Teigiama, kad prausiantis šio šaltinio vandeniu saulei tekant, veidas bus švarus, atjaunėjęs. Šiame vandenyje išvirta kava ar arbata atskleidžia ypatingą savo aromatą.

Lankantis šioje vaizdingoje vietovėje, be tyro vandens šaltinio, galima aplankyti 1845 metais pastatytus neoklasicistinius Gelgaudiškio dvaro rūmus su kitais pastatais ir parką, pamatyti legendomis apipintus Asesorius kapą, Velnio kalną, Baronkapines, Pakaruoklių kalną ir kitas įdomybes, užslėptas šios vietovės Nemuno paslėnio šlaituose.

Tipas

Krentantis (erozinis), viršutinės šlaito dalies stačios griovos smaigalyje

Režimas

Nuolatinio veikimo

Vandeningumas

Mažo vandeningumo (labai mažas). Rekognoskuotės metu matavimo po vamzdeliu sienelėje duomenimis, debitas tik 0,0075 l/s, arba per parą nesiekia net vieno kubinio metro (0,65 m³/d). Informaciniame stende nurodytas kitas daug didesnis debitas, 20 l/s, arba 72 m³/h (?), galimai apibūdinantis bendrą į upokšnę nutekantią šaltinio dugne išplovos debitą

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis, sulfatinis

Aprašė:

P. Gedžiūnas, Z. Zanevskij, K. Kadūnas, 2014